

Шулдик Анатолій Володимирович
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗНАНЬ КЕРІВНИКІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРО ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

Прихильники акмеологічного підходу розглядають професіоналізм в широкому розумінні як успішність реалізації людини в житті, як своєрідність психологічної організації особистості, у тому числі як відношення людини до праці й стану своїх професійно важливих якостей. **“Професіоналізм** – це хороше оволодіння основами і глибинами будь-якої професії” [3]. Е.Ф.Зеєр вважає, що *професіоналізм* – це інтегральна якість суб’єкта праці, що характеризує *продуктивне виконання професійних завдань*, обумовлене творчою самодіяльністю та високим рівнем професійної самоактуалізації [5]. Цінною є думка В.О. Бодрова про те, що професіоналізм можна представити у вигляді вершини піраміди, в основі якої лежать професійні *знання*, на них “надбудовується” професійний *досвід*, професійна *компетентність* і професійна *спроможність*[2].

Професіоналізм (з лат. profession – професія, profiteer – оголошувати своєю справою) – інтегральна характеристика людини праці, яка включає в себе її сформованість як суб’єкта професійної діяльності, професійного спілкування, зрілість особистості як професіонала. Психологічними показниками професіоналізму є: володіння професійними духовними ціннісними орієнтаціями; засвоєння на рівні вищих взірців засобів праці, вироблених у професії; досягнення людиною високих професійних результатів у відповідності з еталонами професії; збагачення досвіду професії своїм оригінальним індивідуальним внеском; розвиток себе як особистості засобами професії; оволодіння декількома спеціалізаціями всередині професії; прагнення і уміння підвищити соціальний престиж професії в

суспільстві, підняти інтерес суспільства до результатів своєї праці в своїй професії та ін. [1].

Проаналізувавши різні підходи вчених, можна дати таке узагальнене визначення: *професіоналізм – це інтегральна характеристика керівника ЗНЗ, яка передбачає наявність високого рівня здійснення ним управлінської діяльності та життєву зрілість його особистості* [4, 5, 6].

Високий рівень здійснення управлінської діяльності проявляється у здатності керівника ЗНЗ до стабільно успішного, кваліфікованого виконання управлінських функцій. Життєва зрілість поєднує в собі соціальну, професійну та особистісну.

Для розширення уявлень керівників ЗНЗ про професіоналізм ми використали метод *фокальних об'єктів*, який полягає у перенесенні ознак випадково вибраних об'єктів на об'єкт, що удосконалюється. Це різновид методу “аналізу через синтез” (поглиблення аналізу об'єкту через включення (синтез) його до інших об'єктів). Внаслідок цього зроблено спробу отримати нові, оригінальні варіанти вирішення проблеми удосконалення даного об'єкта. Метод фокальних об'єктів керівники ЗНЗ здійснювали у такій послідовності:

а) в якості фокального об'єкту (об'єкт, який знаходиться у фокусі вивчення) вибрали поняття “професіоналізм” і проаналізували його.

б) навмання вибрали декілька випадкових об'єктів, які віддалені за змістом від фокального об'єкту;

в) склали списки ознак випадкових об'єктів;

г) ознаки випадкових об'єктів приєднали до фокального об'єкту;

д) отримані сполучення здійснили шляхом вільних асоціацій;

е) отримані варіанти оцінили та відібрали раціональні рішення.

Часто траплялись оригінальні поєднання, які розширили знання про фокальний об'єкт.

Наприклад, керівники ЗНЗ здійснили аналіз поняття “професіоналізм”, виділивши такі його складові – уміння успішно виконувати свою справу,

авторитет, професійна обізнаність, наявність певних знань, умінь та навичок, необхідних для виконання певних завдань, здібності до певного виду діяльності, відповідність певним вимогам, висока майстерність тощо.

Нейтральний об'єкт – криниця. Його аналіз керівниками ЗНЗ – підземне невичерпне джерело прісної води; цілюща натуральна смачна вода без підробок, джерело чистої води – великого дефіциту, чиста джерельна вода, яка постійно дорожчає; підземне озеро – не пошкоджене радіацією; це, як і калина, символ України, біля яких закохувались; дар від Бога, який дуже цініться; це судини земної кулі, це постійний рух, потік води.

Результат синтезу. Професіоналізм – фахівець без підробок, невичерпне джерело цілющої душі, не ушкоджене фальшивістю, людей з високим рівнем розвитку професіоналізму (як і джерельної води) дуже мало, це великий дефіцит, який постійно дорожчає. Це рух цілющої душі (води).

Нейтральний об'єкт: гора. Його аналіз керівниками ЗНЗ: продукт зміщення земної маси; високе і довготривале підняття над сушею; на високих горах спостерігається ярусність: пустеля, степ, тундра, лісостеп, тайга; має основу і вершину.

Результат синтезу. Професіоналізм – це високе і довготривале підняття на висоту професійного розвитку. Ярусність гори можна розглядати як етапи розвитку професіоналізму: відсутність професіоналізму (пустеля), поява перших ознак професіоналізму (степ), удосконалення професіоналізму – наступні яруси гори – тундра, лісостеп, тайга. Професіоналізм як і гора має основу (багаж знань) і вершину (висока майстерність).

Після заняття в учасників тренінгу значно розширилися знання про професіоналізм.

Список використаних жерел

1. Акмеологический словарь / под общ. ред. А.А. Деркача. – М. : Изд-во РАГС, 2004. – 161 с.

2. Бодров, В.А. Психология профессиональной деятельности. Теоретические и прикладные проблемы / В.А. Бодров. – М. : Институт психологии РАН, 2006. – 624 с. – (Достижения в психологии).
3. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2002. – 1440 с.
4. Деркач, А.А. Акмеологические основы развития профессионала / А.А. Деркач. – М. : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж : НПО „МОДЭК”, 2004. – 752 с.
5. Зеер, Э.Ф. Психология профессионального развития / Э.Ф. Зеер. – М. : Академия, 2009. – 240 с. – (Серия “Высшее профессиональное образование”).
6. Орбан-Лембрик, Л.Е. Психологія управління : навч. посібн. / Л.Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с. – (Серія “Альма-матер”).